

RECENZE

Tomáš STERNECK, *Boj o České Budějovice v letech 1618–1619, Veduta, České Budějovice 2019, 128 s. ISBN 978-80-88030-38-6.*

Dalším svazkem ediční řady *Útrapy a hrůzy třicetileté války* se stala známá epizoda z období českého stavovského povstání, kdy se „rebelská“ vojska pokoušela po dobrém i po zlém opanovat jihočeskou metropoli České Budějovice. Na rozdíl od západočeské Plzně, rovněž katolické a prohabsburské, se nicméně toto město ubránilo. Autor (a vlastně i nakladatelství) se pohybuje na bezprostřední domácí půdě a v tematice, se kterou je velmi dobře obeznámen. Výsledkem jeho systematického výzkumu se rovněž v letošním roce stala i edice nazvaná *Věrnost a zrada v ohroženém městě. Prameny k politické komunikaci Českých Budějovic na počátku stavovského povstání* (Historický ústav, Praha 2019). O tom, že na řadu brzy přijde také rozsáhlá monografie o českobudějovickém dění na počátku třicetileté války, jistě není pochyb.

Sterneck svůj výklad začíná u událostí spojených s vydáním Rudolfova majestátu a s vyhrocující se mocensko-politicko-náboženskou situací v českých zemích. Logicky navazuje vpádem pasovského vojska do Čech, protože právě tehdy se Budějovičtí po dlouhých mírových letech znovu setkali s válečnými útrapami a s vojenským živlem. S ohledem na účel a rozsah publikace nikterak nevádí, že od Pasovských proběhne mohutný skok až do června roku 1618, tedy do období jen nedlouho po třetí pražské defenestraci. Jihočeské město o tom, co se děje v Praze, samozřejmě brzy vědělo a začalo písemně komunikovat s jedním z povstaleckých předáků, Jindřichem Matyášem z Thurnu. Zatím s veškerou diplomatickou korektností. Ani zde se stavovské záměry nelišily od případu plzeňského: do poslední chvíle stavové upřednostňovali smírné řešení a získání významné pevnosti na jihu bez boje. Pochopitelně, nestáli o likvidaci kvetoucího města ve vlastní zemi, ani o decimaci vlastních vojenských jednotek, s níž by se při útoku muselo počítat. V Českých Budějovicích se vytvořily dvě protichůdné strany. Na té, která trvala na ozbrojeném odporu vůči stavům, se nacházel i císařský solní úředník Jan Aulner z Birkenfelsu, kterému se s pozhledáním císaře podařilo v krátké době naverbovat více než čtyři stovky žoldnéřů. Měl za sebou také primase Kašpara Doudlebského a většinu širší budějovické obce, včetně jejího mluvčího Jiřího Plodíka (všem třem autor v knize věnuje stručné biografie). Naproti tomu městští radní v čele s Janem Plancklem si přáli kapitulaci a dohodu se stavy. Thurn, jenž se k městu vypravil, se snažil Planckla dokonce přesvědčit ke zradě, tj. aby nechal otevřenou jednu z městských bran. Marně.

Prakticky po celé léto (1618) probíhala mezi Thurnem a městem jakási „hra na přátelství“, charakteristická nejedním diplomatickým jednáním, nicméně situace se postupně vyostřovala. I kvůli zajetí a nevyjasněnému úmrtí

stavovského kvartýrmistra Přehořovského v budějovickém vězení. Od toho se ale obec distancovala s poukazem, že šlo o akci císařského služebníka Aulnera, jemuž nemohli poroučet. Fatální důsledky mohla mít pro obránce kauza neuzamčené branky, o zradu však v tomto případě podle Sterneckova výzkumu nešlo, pouze o trestuhodné opomenutí. Stavovští České Budějovice žádným neprodyšným obléhacím kruhem neuzavřeli, takže do města mohly přicházet císařské posily. Posádka byla natolik silná, že si dovolovala odvážné výpady proti stavovským i proti okolním šlechticům. Thurna, pověřeného jinými úkoly, posléze vystřídal málo schopný, nerozhodný generál Hohenlohe. Tomu se přitom dostalo na druhé straně mocného protivníka: po bitvě u Lomnice (9. listopadu 1619) se totiž do Českých Budějovic stáhl vrchní císařský velitel Buquoy s většinou své armády. Naproti tomu dosavadní velitel budějovických sil Aulner zemřel. Buquoy svými muži obsadil také blízký Český Krumlov a dostal se do dalších šarvátek se stavovskými (právě u Krumlova, u Hluboké aj.). Intenzivnější boje probíhaly na přelomu let 1618/1619 v bezprostředním okolí města, ba i na předměstích.

Jedním z rozhodujících faktorů během zimy se stalo to, že stavovští nedokázali zajistit Zlatou stezku, po níž císařští dostali další posily. Příchod velkého množství vojáků ovšem ve městě způsobil vypuknutí smrtící epidemie, která si vyžádala i život nejednoho civilisty. A dovídáme se také o dalším kapitulantském pokusu, tentokrát již vskutku zářevném. Hejtman Weissbach byl za plánování pokusu vydat město stavovskému vojsku odsouzen k trestu smrti a exemplárně sťat na českobudějovickém náměstí. Thurn byl v tu dobu znovu u Vídně a na pomoc Hohenlohovi vyrazil generál Mansfeld, který mohl doufat, že se mu podaří stejný kousek jako loni v případě Plzně. V ústretu mu ale vyrazil Buquoy a u Záblatí (10. června 1619) mu připravil léčku – a také porážku. V jejím důsledku se Hohenlohe od Českých Budějovic stáhl, čímž obléhání jihočeské pevnosti skončilo. Ne tak ale děj Sterneckovy knihy, líčící ještě také následné události. Jako likvidaci sousedního luteránského horního města Rudolfova, které bylo Českobudějovickým bez nadsázky trnem v oku; o jeho vyvraždění a vypálení se přičinil právě měšťanský praporec. Z Budějovic se stala důležitá základna pro císařské operace v jižních Čechách, nepříteli zcela otevřených, a také druhý domov císařského generála B. Marradase, jenž tu v pokročilém věku přilnul k jedné ovdovělé měšťance a zplodil s ní nemanželského syna. Závěr Sterneckovy práce tvoří jakýsi epilog o pobělohorských odměnách pro císaři věrné České Budějovice, především v podobě privilegovaného vyzdvižení nad ostatní královská města.

Krátká, poznámkovaná studie, opětovně nabitá bohatým ilustračním doprovodem, je velmi zdařilým a přehledným pojednáním o událostech, které dosud nejsou příliš známy ani mezi odbornou veřejností. Autorův svěží styl a zakomponování životních příběhů několika hrdinů jeho práce zaručují

příjemný čtenářský zážitek, který jen podtrhuje pečlivě odvedená redakční práce (např. mohu jen rád konstatovat, že kniha je prostá jakýchkoli zásadních jazykových prohřešků).

Jan Kilián

**Radovan LOVČÍ, Unitářství a Charlotta Garrigue Masaryková.
Vliv manželů Masarykových na genezi československé Unitarie,
Obec unitářů v Plzni (OUP) – Unitaria, Plzeň – Praha 2019, 72 s.
ISBN 978-80-86105-79-6.**

Název této útlé, ale obsahově bohaté knížky odkazuje na dlouhodobý autorův zájem o dějiny unitářského hnutí u nás, jeho počátky koncem 19. století i další vývoj v minulém století. Toto badatelské zaměření již dříve propojoval se zájmem o rodinu TGM. I v této nové publikaci pojednává o vztahu Charlotty a Tomáše G. Masarykových k unitářství a o jejich přímém i nepřímém vlivu na kontakty budoucího zakladatele československé Unitarie Norberta Fabiána Čapka s americkými unitáři i na následný zrod Společnosti Svobodného bratrství v roce 1923, která byla toho roku registrována a uznána v Československu jako samostatná náboženská společnost.

Práce Radovana Lovčího je nabitá jmény a informacemi až na hranici (ne)srozumitelnosti. Vzhledem k názvu nebylo přece jen natolik nutné popisovat peripetie amerického unitářství, čtenář by spíše ocenil vlastní životní příběh Charlotty Garrigue a poznal podrobněji její filozofické a náboženské názory. Patrně to není snadné s ohledem na jistou názorovou nevyhraněnost i náboženskou rozkolisanost obou protagonistů. Autor nechtěně (?) vystihl v podstatě duchovní vývoj v rodině Masaryků, a to nejen Charlotty, ale i Tomáše a jejich dětí. Co je totiž možné považovat za chvályhodné neustálé hledání „vyšší pravdy“, masarykovského „ježíšství“ (a to s akcentem na náboženskou toleranci), se kritičtějšímu pozorovateli může jevit tápání, ba až nechť k jakémukoliv náboženskému dogmatismu.

Lovčího kniha tak napomáhá pochopit podstatu složitě a často rozporuplné cesty moderního unitářství i neméně svérázného nábožensko-filozofického hledání té „správné“ cesty manželů Masarykových. Nepochybně Masarykovi sdíleli s unitáři stejný názor na ženskou emancipaci a náboženskou snášenlivost. Nepochybně se vzájemně ovlivňovali a uznávali. Zjevné ale je, že TGM nechtěl – na rozdíl od stále „progresivnějších“ unitářů – své obecné křesťanské zakotvení překročit či opustit (?).

Jan Kumpera

